



naše vezi

MAREC 2026

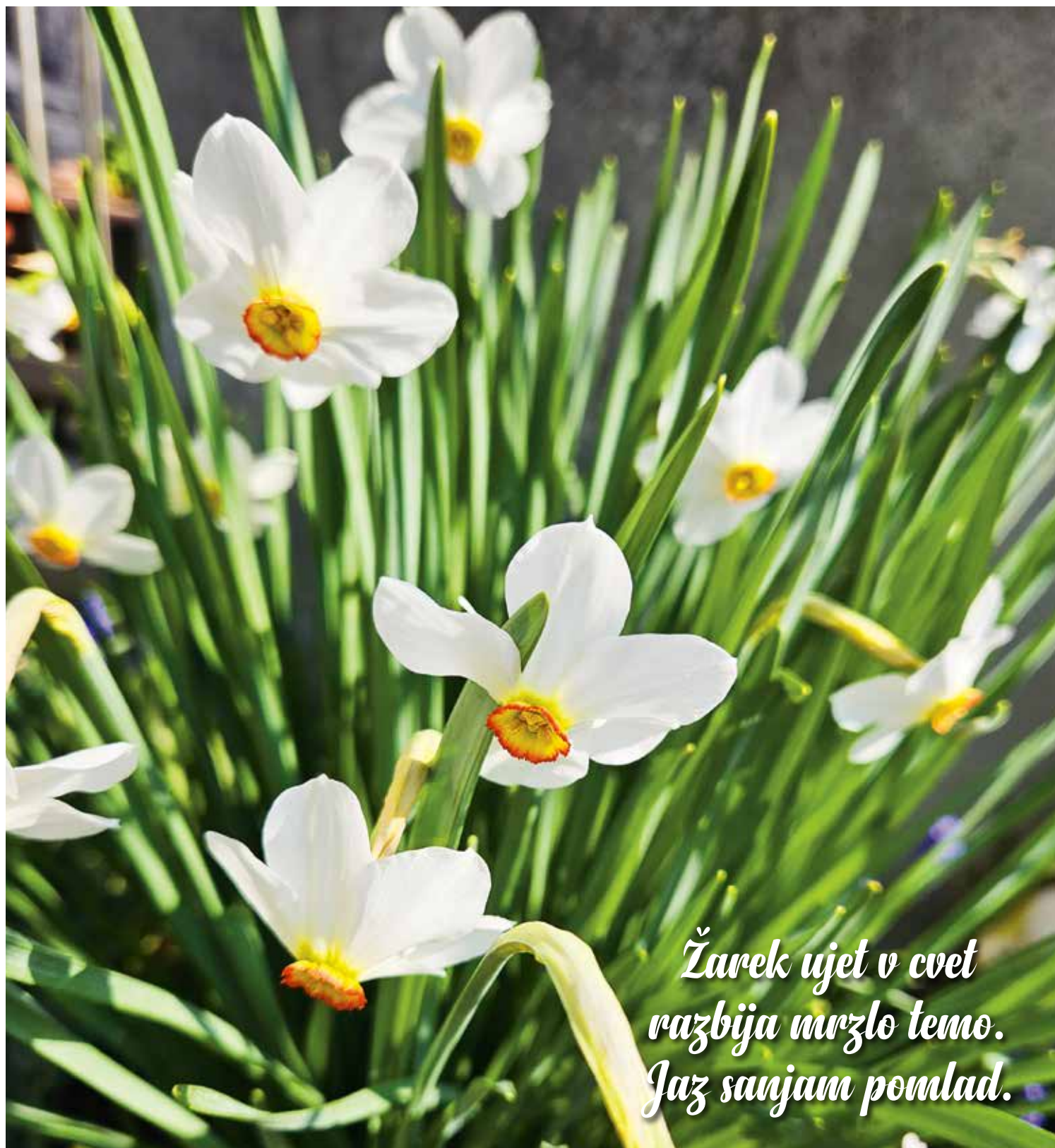
INTERNA IZDAJA, št. 106

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102



ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE



*Žarek ujet v cvet
razbija mrzlo temo.
Jaz sanjam pomlad.*

naše vezi



VSEBINA 106. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 skupščina zdrciv
- 4 spremembe zakona o vojnih invalidih
- 4 nova predavanja za civ
- 6 nagovor nekdanjega predsednika zdrciv

iz naših društev

- 7 začetek leta v mdciv celje
- 8 pust in valentinov ples v dciv ljubljana
- 9 dan žena v dvi ljubljana
- 11 prostovoljstvo kot moč skupnosti
- 11 razstava ročnih del v dvi zasavja
- 12 zbor članov dvi zasavja

dediščina

- 12 leto zofke kveder
- 14 prvi zakon o vi
- 15 spomin na soško fronto

poskrbimo zase

- 18 spomladanska utrujenost

šport

- 19 prvenstvo v kegljanju
- 19 prvenstvo v streljanju

Drage bralke in dragi bralci naših vezi!

Prve mesece leta smo preživel nekako ujeti v volilno kampanjo, v kateri se je vlekle tudi poteze, ki so povzročile najmanj dvig obrvi, če ne že resnega zgražanja. A ker imamo po vseh teh mesecih politikov pač že dovolj, se raje pogovarjamo o drugih temah, ki zadevajo naša življenja.

No, ne še čisto takoj. Med prej omenjenimi potezami so na koncu izstopali t.i. pri sluhi, torej s skrito napravo posneti pogovori nekdanjih strankarskih pomembnežev, bolj ali manj znanih menedžerjev in odvetnikov. Na tem mestu nas vsebina ne zanima, s tem naj se ukvarjajo pristojne institucije, in če v tem napihovanju kdo koga pozna in kdo lahko kaj zrihta in za koliko »procentov« najdejo sume koruptivnih dejanj, naj ravnajo v skladu s svojimi dolžnostmi in pristojnostmi.

To temo omenjam, ker me je spodbudila k razmišljanju o tem, kako smo danes na vsakem koraku v javnosti lahko »snemani« in to ne le s strani organov in institucij, ki to pod določenimi pogoji lahko počno ali ne pridipravov, ki imajo politične ali druge agende, ampak s strani slehernika, ki s telefonom v žepu hodi naokoli. Prešnilo me je, ko sem videla enega od protagonistov (ali protagonistk) posnetka, kako veselo navija špagete na žlico in jih nosi v usta. Hmmm. Saj veste, kako zoprno je jesti špagete. Mimogrede nesrečni nudelj na vilici zaniha in vrže kapljice omake na oblačila. Ker nisem znana kot zelo elegantna jedka, sem z grozo pomislila, kako ne bi želela, da me nekdo snema, medtem ko jem špagete. To je zame zelo zasebna stvar. No omenjeni protagonist ali protagonistka (kot pravim ne danes ne pišem o vsebini in namenu omenjenih dogodkov) je vilico motal(a) suvereno in brez nesrečnih dogodkov.

Pri tem sem se začela spraševati, kje vse te lahko snemajo. V vseh večjih in zdaj že srednjih mestih so ulice opremljene s kamerami. Lahko snemajo promet (in zajamejo tudi dele pločnikov in zelenic), snemajo vhode v trgovine (in zajamejo del ulice pred njimi), snemajo nas v javnih stavbah in na javnem prevozu ipd. Na to smo se že navadili in kamere sprejeli, saj verjamemo, da so tam zaradi varnosti. Zaradi varnosti smo se torej odpovedali delu zasebnosti, saj lahko kamera odvrne pridaniča od kaznivega dejanja. Na to lahko pomislite, ko vas bo v kaki vrsti pred »šalterjem« v javni ustanovi zamikalo, da bi si povrtali po nosu ali se popraskali po nerodnem delu telesa. Morda vas kdo gleda.

Danes moramo biti previdni tudi doma, ko se odločimo za sekundo stopiti na balkon ali teraso, po kakšen nujen predmet, pa smo ravno sredi oblačenja in še v spodnjem perilu, naš sosed pa s kamero varuje svoj avto in ne vemo, kako širok kot zajema njegova naprava. Danes se lahko snemamo ali smo snemani na vsakem koraku, nenazadnje snemalno napravo nosimo v žepu in ob vsakem nenavadnem dogodku te poletijo na plan in beležijo, beležijo. Če gre za morebitna kazniva dejanja so seveda lahko v veliko pomoč pristojnim pri odkrivanju storilcev, če pa ne ... ja, morda pa fino izgledajo na Instagramu.

Težava vprašanja oziroma pravice do zasebnosti ni v tem, da je danes mogoče z vsakim telefonom posneti kar koli in kogar koli nam pride nasproti ali možnost svoje prebivališče od zunaj in znotraj opremiti s kamerami. Težava je v tem, da se pravice do zasebnosti nekoga drugega več ne spoštuje. Težava je tudi v tem, da se posnetkov po tem ko jih posnamemo, ne ovrednoti in se vpraša ali služijo kakšnemu namenu. Novinarji včasih izvajajo prikrito snemanje, ko je to v javnem interesu in posnetke razkrijejo, ko in če so prepričani, da je to iz tega razloga nujno potrebno. A to je redko in v resnih redakcijah se temeljito razmisli, ali je upravičeno, včasih še preden se zanj odločijo. Včasih bi se morali vsi mi, amaterski snemalci vprašati, ali je vredno starejšo gospo, ki ji je v restavraciji uspelo zvrtiti nase skledo špagetov, osramotiti z javno objavo na družbenih omrežjih. In pa ali soseda na plaži res želi biti del vašega posnetka, medtem ko vi snemate svojo družino, ki se igra v pesku. Splet je poln »smešnih« posnetkov namernega provociranja posameznikov, da bi ujeli reakcije, ki bodo všečne prijateljem in sledilcem na spletu. In posnetkov posameznikov, katerih edini »greh« je, da so morda predebeli, nenavadni in so morda ta dan nase navlekli nekoliko nerodna oblačila.

V javnosti nas kamere z različnimi nameni spremljajo na skoraj vsakem koraku. Ni treba, da tudi sami prispevamo k temu, če od tega ni druge koristi kot posmeh tistemu, ki se je znašel na posnetku.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi



Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA: Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije
UREDNIŠTVO: Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije,
Dunajska 129, 1000 Ljubljana, tel.: 01 56 53 802
GLAVNA UREDNICA: Aleksandra Kerin-Kovač
ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA: Vladimir Pegan,
Bojan Černjak, Janez Štrbenc, Andreja Rožič, Petra Kapš
PRELOM: Lupa
TISK: ITAGRAF d.o.o.

ZVEZA DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE IMA NOVO VODSTVO

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije je 24. marca 2026 izvedla redno in volilno sejo Skupščine zveze.

Poleg obravnave rednih točk dnevnega reda, ki jih mora potrditi najvišji organ zveze, je skupščina volila tudi novo vodstvo, saj se je mandat 2022 - 2026 končal.

Po 12 letih uspešnega vodenja se je s funkcije predsednika poslovil **Adolf Videnšek**. Njegovo dolgoletno delo in predanost zvezi sta bila pomembna za uspešno zastopanje interesov civilnih invalidov vojn. Člani zveze so mu izrekli iskreno zahvalo za vse dosežke, energijo in vztrajnost, ki jih je vložil v vodenje ter mu zaželeli uspeh in zadovoljstvo v nadaljnjih dejavnostih.

V mandatu 2026 - 2030 bo ZDCIVS vodil novi predsednik **Leon Pilinger**, dolgoletni predsednik nekdanjega DCIV Maribor in izkušen član upravnega odbora zveze.

Ob izvolitvi predsednika so bili izvoljeni tudi člani upravnega odbora, njihovi namestniki, nadzorni odbor in disciplinsko sodišče.

V novem mandatu so člani upravnega odbora:

Mirjan Bubnič – DCIV Primorske

Franč Ožir – DCIV Celje

Alojz Erlah – DCIV Dolenjske, B. krajine in Posavja

Janez Gorše – DCIV Ljubljana



Nova sestava vodstva in organov zveze bo v prihodnjih letih skrbela za nadaljnji razvoj in učinkovito delovanje organizacije, z namenom zastopanja interesov civilnih invalidov vojn po vsej Sloveniji.

Andreja Rožič



SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ZAKONA O VOJNIH INVALIDIH

Državni zbor Republike Slovenije je 3. februarja sprejel nekaj dopolnitev in sprememb zakona o vojnih invalidih.

Pomembna sprememba je dvig odmerne osnove na 1.500 evrov, ki velja od 1. januarja 2026. V prihodnjem mesecu je pričakovati poračun že izplačanih prejemkov po zakonu o vojnih invalidih.

Zakon spreminja tudi način izračuna posmrtnine oziroma enkratne denarne pomoči za družinske člane ob smrti vojnega invalida. Od 2. marca letos znaša posmrtnina dvakratnik zneska invalidnine, ki je vojnemu invalidu pripadala ob smrti. Pravica ne nastane avtomatično, treba jo je zahtevati oziroma dati vlogo na upravni enoti.

Prej je bila pravica do posmrtnine po zakonu o vojnih invalidih vezana na predpise o zdravstvenem

varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZSZ). V letu 2023 sta bili v ZZSZ pravici do posmrtnine in pogrebne ukinjeni in preoblikovali v socialne transferje, zato jih zdaj urejajo socialna zakonodaja in centri za socialno delo.

Glede na socialno zakonodajo imajo ob smrti vojnega invalida družinski člani tudi možnost na centru za socialno delo zaprositi za pogrebno. Ker gre za obliko denarne pomoči, je pravica odvisna od višine dohodka vlagatelja glede na zakonsko določen cenzus. Pravica se lahko uveljavlja v roku enega leta po smrti svojca.

Andreja Markovič

USPOSABLJANJE ZA AKTIVNO ŽIVLJENJE: NOVE VSEBINE IN NOVE PREDAVATELJICE

Že februarja smo začeli izvajati vsebine posebnega socialnega programa Usposabljanje za aktivno življenje. Za predavanja v letu 2026 smo k sodelovanju povabili tudi dve novi predavateljici.

Andreja Kolarič je certificirana aromaterapevtka in predavateljica. Svoje znanje je izpopolnjevala tako v Sloveniji kot v tujini. Več kot deset let je delala v lekarni, kar ji daje trdno farmacevtsko podlago ter dobro razumevanje naravnih in klasičnih pristopov k dobremu počutju.

Do zdaj sta bili za **DCIV Celje** izvedeni že dve predavanji, in sicer v Celju in Mariboru. Udeleženci so predavateljico Andrejo in predavanje o **Naravni podpori pri bolečinah** zelo pohvalili ter predlagali, da bi Andreja v koledar predavanj vključila še kakšno podobno zanimivo temo.

Tema je bila izbrana zato, ker so bolečine v sklepih, mišicah in hrbtenici ena najpogostejših težav, s katerimi se srečujejo številni člani društev, še posebej ob dolgotrajnih obremenitvah, poškodbah ali zaradi sprememb v telesu, povezanih s staranjem.

Na predavanju smo najprej na razumljiv način izvedeli, kaj se v telesu pravzaprav dogaja, ko se

pojavi bolečina. Spoznali smo razliko med akutno in kronično bolečino in se naučili, zakaj je pomembno razumeti, ali gre za sveže vnetje ali za dolgotrajno togost in napetost v mišicah ali sklepih. Predavate-



ljica je razložila tudi, zakaj včasih pomaga hlajenje, drugič pa toplota, ter kako lahko z razumevanjem teh razlik izberemo primernejši pristop k lajšanju težav.

Velik del predavanja je bil namenjen *zdravilnim rastlinam in eteričnim oljem*, ki se že dolgo uporabljajo kot podpora pri bolečinah. Predavateljica nam je predstavila učinkovanje rastlin kot so arnika, brin, rožmarin, sivka in vražji krempelj ter pojasnila, kako lahko njihove učinkovine pomagajo pri sproščanju mišične napetosti, izboljšanju prekrvavitve in umirjanju vnetnih procesov.

Predavanje je potekalo v zelo prijetnem in sproščnem vzdušju. Navzoči so z zanimanjem prisluhnili predstavitvi, aktivno sodelovali ter zastavili veliko vprašanj iz vsakdanjih življenjskih situacij. Veliko zanimanja je bilo za praktično uporabo zdravilnih rastlin, mnogi pa so delili tudi svoje lastne izkušnje o uporabi zelišč in naravnih pripravkov. Pogovor je pokazal, da je zanimanje za naravne pristope k ohranjanju zdravja še vedno zelo veliko.

Naša nova predavateljica je tudi **Jasmina Lamberger**, mednarodno certificirana trenerka spomina. V okviru našega programa izvaja delavnico *Možganski fitnes*, ki je namenjena krepitvi spomina, pozornosti in miselne prožnosti.

Vaje imajo tako takojšnji kot tudi dolgoročni učinek na spomin. Udeleženci razvijajo sposobnost sprejemanja večjega števila novih informacij, izboljšujejo pozornost, sposobnost izražanja in razumevanja ter povečujejo učinkovitost pri vsakodnevnem delu in življenju. Delavnice prispevajo tudi k večjemu samozaupanju, boljši samopodobi in aktivni udeležbi pri skrbi za preventivo proti demenci.

Delavnice potekajo izkustveno in v skupinah. Vaje se izvajajo z različnimi metodami, kot so gibanje, pogovorne naloge ter pisne vaje za urjenje pozornosti, ki pogosto temeljijo tudi na uporabi čutil. Udeleženci med seboj sodelujejo v pogovornih vajah, samostojno izvajajo lažje telesne vaje ter rešujejo naloge na delovnih listih. Del vaj lahko po navodilih izvajajo tudi doma, s čimer dodatno utrjujejo pridobljene spretnosti.

Delavnico *Možganski fitnes* je zveza 26. marca organizirala tudi za DCIV Ljubljana.

Načrtovana predavanja v prvi polovici leta

V prvi polovici leta so na programu še naslednja predavanja:

7. aprila bo dr. **Barbara Hrovatin** pripravila predavanje »*Skrivnostni možgani*« za DCIV Primorske,

9. aprila bo **Katja Simić** za člane DCIV Dolenjske izvedla delavnico »*Z gibanjem do vitalnosti*«,

12. maja bosta **Adriana Dolinar** in **Rajko Škarič** izvedla predavanje »*Naravne rešitve za težave s sečili*« za DCIV Ljubljana (za območje Gorenjske),

29. maja bo dr. **Barbara Hrovatin** predavanje »*Skrivnostni možgani*« izvedla še za DCIV Dolenjske,

16. junija pa bo **Andreja Kolarič** temo »*Naravna podpora pri bolečinah*« predstavila tudi uporabnikom DCIV Ljubljana.

Vljudno vas vabimo, da se predavanj udeležite. Vabila boste prejeli preko vaših matičnih društev CIV. Poleg novih znanj vas na srečanjih čaka tudi prijetno druženje in skupno kosilo.

Andreja Rožič

Opis predavanja Naravna podpora pri bolečinah je pripravila Andreja Kolarič.

Foto: arhiv DCIV Celje

**Slovenija naša lepa si dežela
bogata z gorami in vodami,
dežela mati naša si ti
od morja tja do našega Triglava.**

**Slovenija ostro si naše oko,
zato naj te vedno spoštuje vsakdo,
ponosni moramo biti na to,
ker otroci matere Slovenije smo.**

**Lepota triglavske doline
v jutranjem soncu se blešči,
med skalami se pretaka
naša čista in biserna reka,
ki Soča ji je ime ter
svojo lepoto svetu podaja.**

Ivanka Peršič

CIVILNI INVALIDI VOJN!

Ob zaključku 12-letnega opravljanja dolžnosti in obveznosti predsednika ZDCIVS želim zapisati nekaj svojih izkušenj, ugotovitev in misli glede obstoja civilnih invalidov vojn, žrtev vojn in vojnih okoliščin v družbi.

V naši organizaciji delujem že od njenega nastajanja v 60. letih 20. stoletja. V času, nekako od začetka 20. stoletja, zaznavamo v Evropi, pa tudi drugod, reševanje konfliktov interesov med različnimi organiziranimi skupinami z arhaično grobo silo, kot pravijo, to je z uničevanjem žive sile in uničevanjem dobrin drug drugemu. Ob tem je med pobitimi in pohabljenimi vedno več civilistov v razmerju do oboroženih pripadnikov vojskujočih se strani. Ni treba posebej razlagati, da o tem zavestno hote odločajo tisti ljudje, ki jim ljudstvo daje polnomočje za takšno odločanje. Razlogi so superiornost, lakomnost in vsi iz tega izhajajoči razlogi. Gre za ravnanje družbe in zato je ta tudi odgovorna za vse izhajajoče posledice.

Ostanimo pri civilnih žrtvah vojn v Evropi, v obdobju zadnjih 100 let. Vse države so bile pozne in in so še pozne pri oblikovanju in izvajanju predpisov o ugotavljanju statusa in izvajanju posebnega varstva za civilne žrtve vojn in vojnih okoliščin. Tudi v Sloveniji smo potrebovali veliko časa, da smo komaj konec leta 1968 prišli do prvega predpisa, ki je v zelo ozkem obsegu obravnaval to vsebino. Nato smo po 27 letih z več dopolnitvami prišli do Zakona o vojnih invalidih, Ur. l. RS 63/95. Zakon vsebuje ustrezna določila ugotavljanja statusa in za tisti čas ustreznega varstva CIV. Vendar je vlada Republike Slovenije z nekaj predpisi v času od 2006 - 2012 obseg in vrednost varstva občutno znižala. Za več let je zamrznila letno usklajevanje, za ves čas od leta 2007 dalje pa predpisala usklajevanje glede na rast letne inflacije v Republiki Sloveniji, brez upoštevanja rasti povprečne bruto plače. Z vsem tem je v obdobju od 2007 - 2025 realna vrednost varstva prejemnikom po vojni zakonodaji padla za več kot 42 odstotkov v primerjavi s splošnim standardom v naši državi.

Na naše vztrajno zahtevanje je vlada v mandatu 2022 - 2026 to anomalijo akceptirala, pripravila

novelo ZVojI in speljala postopek za sprejem v DZ (50 odstotkov poslancev ZA in nihče proti). Nove-la je objavljena v Uradnem listu RS šte. 12/2026, dne 17. februarja 2026. Med drugim prinaša za 8 odstotkov (na 1500 evrov) zvišanja odmerne osnove prejemnikom po vojni zakonodaji in vojnim veteranom, pa tudi naravnost za nadaljnje usklajevanje na način zanesljivejšega vzdrževanja realne vrednosti. Poznavanje razmer nam kaže, da družba oz. države dokaj različno izpolnjujeta svojo odgovornost in dolžnost do žrtev vojn in vojnih okoliščin. Mi, ki smo žrtve vojn, moramo skrbeti, da smo stalno samoorganizirani in da vzdržujemo sodelovanje s pristojnimi državnimi organi.

Znotraj naše organizacije naj omenim izredno raznolikost naših invalidov. Gre za izredne razlike glede zdravstvenih omejitev, velik razpon funkcionalnih prikrajšanj in omejitev in starostno strukturo od 30 do 96 let. To pomeni različne potrebe in interese invalidov in tudi zahtevnejše usklajevanje. Zadovoljen sem, ker smo si v preteklem obdobju vsi aktivisti na ZDCIVS in v društvih pri izvajanju posebnih socialnih programov prizadevali za dostopnost vseh naših invalidov. Izpostavim naj še dobro sodelovanje društev z zvezo, posebej pa tudi dobro sodelovanje med samimi društvi. Naša zveza pa je dobro sodelovala tudi s sorodnimi društvi.

Hvala vsem za sodelovanje in zaupanje.

»Nikoli več vojn!«

Če se grozljive nesmiselne eskalacije na Bližnjem vzhodu nemudoma ne ustavijo, bo prišlo do posledic, o katerih ne želim razmišljati.

mag. Adolf Videnšek

PESTER ZAČETEK LETA V MDCIV CELJE

Svež vetrič, cvetoči travniki, ptičje serenade in toplejši dnevi ... Le kdo se ne veseli pomladi?

Tudi mi se veselimo pomladi, saj smo imeli v zimskem času zaradi prihajajočih volitev zelo natrpan urnik. Takoj po novem letu smo imeli izredno sejo upravnega odbora, katerega člani so zaradi pripojitve MDCIV Maribor k našemu društvu pripravili spremembe členov Statuta MDCIV Celje. Prečiščeno besedilo statuta z vsemi predlaganimi spremembami so člani nato prejeli po pošti, skupaj z vabilom na Izredni občni zbor, na katerem so vse te spremembe tudi soglasno sprejeli. Začele so veljati z dnem, ko nam je Upravna enota Celje potrdila nov statut.

Tudi kandidacijska komisija je nadaljevala svoje delo, ki ga je začela že decembra. Pridobila je soglasja članov za organe društva ter na podlagi teh pripravila kandidatne liste za predsednika društva, člane upravnega odbora društva, člane nadzornega odbora društva in člane disciplinske komisije. Tako so člani na Občnem zboru izvolili nove člane v organe društva. Franc Ožir je bil kot edini kandidat za predsednika soglasno izvoljen. V upravni odbor sta bila izvoljena dva člana iz mariborskega območja in dva člana iz celjskega. V nadzorni odbor sta bila izvoljena dva člana iz celjskega, ter en član iz mariborskega območja, v disciplinsko komisijo pa trije člani iz mariborskega in dva člana iz celjskega območja. Še pred začetkom volitev smo člane seznanili z delovanjem društva in izvajanjem programov letu 2025 ter predstavili finančni in delovni načrt za leto 2026. Dejavnost smo bili tudi na kulturnem področju. Januarja smo si ogledali veselo tragedijo *Gospodarji neumnosti*, ki z duhovitim in ostro družbenokritičnim pogledom odpira večni konflikt med Gospodarjem in Hlapcem. V času, ko prevladujeta individualizem in egoizem, se predstava sprašuje: kdo so danes naši Gospodarji, kaj jim podeljuje moč, da nam krojijo usode, in kakšne medčloveške odnose imamo danes v družbi? Predstava skozi niz »globoko neresnih« prizorov razkriva protislovja človeške narave – od plemenitosti do primitivizma, od želje po redu do strasti po rušenju sistemov, ki jih gradimo. Ljudje smo v osnovi razumna bitja, dokler nas ne pre-



gajo napuh, pohlep, ljubosumje ali čisto navadna neumnost, prav ta pa je gonilo mnogih naših odločitev in odnosov. Predstava z veliko mero humorja in ironije prepleta ljubezenske, gospodarske in družbene zgodbe, ki so hkrati absurde in boleče resnične ter nas vabi, da se jim smejimo – in morda ob tem prepoznamo tudi sebe.

V začetku februarja smo organizirali »Prešernov dan«, saj 8. februarja praznujemo kulturni praznik, v spomin na smrt dr. Franceta Prešerna. Tako smo druženje posvetili našemu največjemu pesniku in eni najpomembnejših osebnosti slovenske književnosti. Velja za utemeljitelja moderne slovenske poezije. Prešeren je pisal predvsem pesmi in sonete. V svojih delih je govoril o ljubezni, svobodi, domovini, življenju in trpljenju. Njegova najbolj znana pesnitev je Zdravljica. Sedma kitica te pesmi je danes slovenska himna, ki smo jo tudi zapeli. Da pa ne bi samo peli, nam je tajnica prebrala nekaj kitic iz njegovih del: Sonetni venec, Krst pri Savici in Povodni mož.

Prav tako smo si v februarju ogledali komično enodejanko *Malomeščanska svatba*. Med slavnostnim poročnim kosilom, ki naj bi bil najlepši dogodek v skupnem življenju mladega para, gre vse narobe. Poročni dan se sprevrže v katastrofo. Člani družine in prijatelji se najprej družijo v vsakdanjem, skoraj naturalističnem pogovoru, med obedom pa začnejo

pozabljati na primerno obnašanje in vljudnost ter odkrito pokažejo svoje sovražstvo in neumnost. V njihovih pogovorih se razkrijejo zamolčane skrivnosti, ki vse navzoče postavljajo v vse prej kot lepo luč, in zdi se, da bo skupaj s pohištvo propadel tudi komaj sklenjeni zakon mladoporočencev.

Kot je že nekaj letna praksa, smo marca naše članice povabili na praznovanje **dneva žena**. To je praznik, posvečen ženskam, njihovim pravicam in enakopravnosti. Dan žena nas spominja na pomen spoštovanja, enakosti in pravic žensk po vsem svetu. Kako ga praznujemo? Na ta dan ljudje pogosto podarijo rože, izrečejo lepe želje ženskam in organizirajo prireditve in srečanja. Temu smo sledili tudi mi. Da pa nismo pozabili tudi na dan mučenikov, smo na praznovanje povabili tudi člane. Ta dan je znan kot praznik moških. Ime izhaja iz starega krščanskega praznika štirideset mučencev iz Sebaste, ki godujejo 10. marca. Po legendi so bili vojaki, ki so umrli za svojo vero. Danes ga praznujemo bolj v šali in druženju, kjer moški dobijo majhno pozornost. Zato je tajnica moškim podarila tradicionalno darilo, in sicer: suhe slive, trnje in klobaso, ki naj bi služili kot simboličen opomin, da se mučeništvo v njihovem življenju še ve-

dno dogaja. Pri tem pa dodala: »Dragi moški, iskrene čestitke ob dnevu mučenikov. Privoščite si ga, saj bo že jutri spet vse po starem.«

Izvedli smo tudi predavanje »*Naravna podpora pri bolečinah*«, ki ga je organizirala Zveza društev CIV. Predavala nam je Andreja Kolarič, certificirana aromaterapevtka, ki nam je pojasnila, katere rastline in zelišča so primerni v boju proti bolečinam. Predstavila nam je tudi kreme in gele za lajšanje bolečin podjetja Favn, saj je zagovornica naravnih ter klasičnih pristopov k dobremu počutju.

Sonce spomladi začne pridobivati svojo moč, topli žarki prebujajo naravo. Začnejo se spomladanska opravila in z njimi delo na njivah, na vrtovih, v sadovnjakih in v vinogradih. Kmetje orjejo njive, gnojijo, sadijo in sejejo, obrezujejo veje ... Dnevi so daljši, noči krajše. Pravimo, da je pomlad najsvetlejši letni čas. S svetlobo in vedrino zremo tudi na travnike in gozdove, saj nas tam pričakajo prve znanilke pomladi – cvetlice.

Jaz pa vam želim, naj bo ta pomlad cvetoča od veselja, zdravja, sreče, pozitivnih misli in dobre energije.

Sara Voršič

DCIVS LJUBLJANA: PUSTOVANJE Z VALENTINOVIM PLESOM

Na lepo februarsko soboto smo se odpravili na srečanje s pustovanjem.

Srečanje je bilo letos prav posebno, saj je bilo 14. februarja, na dan ljubezni – valentinovo.

Tako smo združili pustno srečanje z valentinovim plesom. Dopoldne smo se z avtobusom odpravili proti Cerknici, saj tam živijo Butalci. Pravijo, da tam v tem času okoli pusta Butalci čisto znorijo, coprnice poletijo na Slivnico in pravi zmaj pozdravi obiskovalce rajanja v Butalah. Tudi nas je zanimalo, kako je to videti. Izvedeli smo, da so Butalci tudi umetniški narod in da so nasledniki slikarja »Čačke«. Pripravili so celo pustno razstavo.

Da bi bili dobro pripravljeni na naš izletniški dan, smo na avtobusu ponovili vse, kar vemo o Butalcih, spoznali korenine valentinovega, razmišljali o tem, kako pomembna je ljubezen tudi v zrelejših letih, ter se naučili, zakaj je ples koristen za dobro počutje. Pot je minila še prehitro in že smo parkirali pred

nekdanjo Brestovo tovarno v Cerknici, kjer nas je pričakal vodič Aljaž in nekaj naših prijateljev, članov iz okoliških krajev. Skupaj smo vstopili v dvorano, kjer nas je pričakala pustna razstava fotografa Zorana Vidriha in Kulturno društvo Rakek. Razstava je bila posvečena predvsem znamenitemu pustovanju v Cerknici. Ogledali smo si fotografije pustnih dogodivščin in zanimive mozaike z motivi Butalcev. Pritegnil pa nas je tudi prikaz pustne povorke pod Slivnico, kjer se izpod hriba pripeljejo prava coprnica, žaba, riba ... Na razstavi smo izvedeli, da je pustovanje v Cerknici prava umetnost. Za pisanimi maskami in zanimivimi liki je veliko dela mnogih ljudi. Ker je ta tradicija tako bogata in zanimiva, so o njej napisali celo knjigo, kar kaže, kako pomembno mesto ima



pustovanje v življenju kraja. Po ogledu razstave smo se polni vtisov odpravili še na kavo, da smo v prijetni družbi poklepetali, se spominjali preteklih srečanj in se nasmejali. Nekaterih članov že dolgo nismo videli, pridružili pa so se nam tudi člani pripojenega gorenjskega društva, zato je bilo srečanje še prijetnejše.

Prišel je čas, da se odpravimo v gostilno Pav na Rakeku, kjer nas je že čakala glasba in prava pu-

stna pojedina. Za veselo vzdušje sta skrbela Mile in pevka, ki sta bila našemljena v župnika in tigrice, kar je prineslo še dodatno mero humorja. Prišel je čas, ko smo se tudi mi preoblekli v maske in izbrali tri najlepše, ki so bile tudi nagrajene. Med druženjem smo ugotovili, da so kar tri članice nedavno praznovale rojstni dan, zato smo jim skupaj zapeli. Naš član Stanislav, ki je pred kratkim dopolnil 95 let, pa nam je zaigral na orglice in požel velik aplavz. Ker je bilo na ta dan valentinovo, smo organizirali tudi Valentinov ples. Skoraj vsak od nas je prišel na plesišče, saj smo se spomnili predavanja o koristi plesa in dnevu ljubezni. Ljubezen nima starosti. Ljubezen je, ko te nekdo vpraša kako si, ko te nekdo posluša in ko se skupaj smejimo. In res, skupaj smo se smejali in zaplesali. Ko plešemo, srce dela bolje, telo se razgiba, možgani trenirajo spomin, sproščajo se hormoni sreče. Pa sploh ni pomembno, kako plešemo. Če ne moremo z nogami, plešemo z rokami. Če ne moremo z rokami, plešemo z nasmehom. Vsak gib in nasmeh štejeta. Dan je bil zares prijeten in takšni skupni trenutki, polni smeha, glasbe in prijetnih pogovorov nas spomnijo, kako pomembno je druženje in kako lepo je, ko lahko drug drugemu podarimo nekaj svojega časa.

Petra Kapš

SLOVESNOST OB DNEVU ŽENA V DRUŠTVU VOJNIH INVALIDOV LJUBLJANA

V Društvu vojnih invalidov Ljubljana smo 5. marca pripravili tradicionalno prireditev ob mednarodnem dnevu žena.

Društvo vsa leta ohranja lepo tradicijo praznovanja dneva žena s kulturnim programom, druženjem,



kosilom in glasbo v živo, ob tem pa vsaka udeleženka prejme simbolični rdeči nagelj kot izraz spoštovanja in pozornosti.

Tudi letošnja prireditev je potekala v prijetnem, tovariškem in spoštljivem vzdušju. Scenarij prireditve sta pripravila Iztok Pipan in Mojca Poredoš, ki je prireditev tudi povezovala. S skrbno zasnovanim programom je povezala kulturne nastope, razmišljanja o pomenu praznika ter poudarke o položaju žensk nekoč in danes.

Program so s prisrčnim nastopom odprli učenci Otroškega pevskega zbora Osnovne šole Vodmat, ki

so zapeli pesmi Snežinke, Tri muce in Sinička se je usedla. Njihov nastop je v dvorano prinesel mladostno energijo, igrivost in toplino ter znova potrdil lepo sodelovanje med šolo in društvom. Zahvala gre tudi mentoricama Martina Ušaj in Dragici Gartner, ki pri mladih spodbujata vrednote solidarnosti, spoštovanja in medgeneracijskega povezovanja.

Zbrane je nagovoril predsednik društva Edbert Truppe, ki je poudaril pomen spoštovanja žensk ter njihovo nepogrešljivo vlogo v družbi in vsakdanjem življenju.

Kulturni program sta s čustveno interpretacijo pesmi obogatila glasbena gosta Marko Mozetič – Mozzo in Teja Poljanšek. Z izvedbami pesmi Nad mestom se dani, S teboj, Zlati prah imaš v očeh in Med iskrenimi ljudmi sta ustvarila posebno glasbeno doživetje, ki je povežalo vse navzoče.

Mojca Poredoš je med programom spomnila tudi na pomen ženskega boja za enakopravnost in temeljne človekove pravice ter na pomembne osebnosti slovenske kulturne zgodovine, med drugimi na Zofko Kveder in Srečka Kosovela ter na nedavno preminulega pesnika Miroslava Košuto.

Osrednji poudarek slovesnosti je bil slavnostni nagovor Žive Vidmar, dolgoletne zagovornice pravic žensk in aktivne udeleženke številnih pobud za



izboljšanje njihovega položaja v družbi. V govoru je poudarila pomen ohranjanja zgodovinskega spomina na prizadevanja žensk za enakopravnost ter nujnost nadaljnjega prizadevanja za pravičnejšo družbo.

Po koncu kulturnega programa je sledilo prijetno druženje ob kosilu in glasbi v živo, za katero je poskrbel Janez Kogovšek. Sproščeno vzdušje, pogovori in skupno petje so še dodatno prispevali k občutku povezanosti in topline, ki zaznamuje to tradicionalno srečanje.

Prireditve je znova dokazala, da praznovanje dneva žena v društvu ni le ohranjanje tradicije, ampak tudi priložnost za medsebojno spoštovanje, povezovanje in krepitev skupnosti.

Helena Žagar



KO PROSTOVOLJSTVO POSTANE MOČ SKUPNOSTI

Prostovoljstvo že od nekdaj povezuje ljudi in krepi občutek skupnosti. Prav na teh vrednotah temelji tudi projekt »S srcem za invalide v DSO: razvoj prostovoljstva in opolnomočenja«, ki ga bo v prihodnjih letih izvajalo Društvo vojnih invalidov Maribor skupaj s partnerji.

V Društvu vojnih invalidov Maribor smo z velikim veseljem sprejeli novico, da smo bili skupaj s konzorcijskimi partnerji: Društvom gluhih in naglušnih Podravja Maribor kot prijaviteljem ter Medobčinskim društvom gluhih in naglušnih za Gorenjsko AURIS Kranj, uspešni na javnem razpisu, ki ga financira Ministrstva za javno upravo.

Projekt je namenjen podpori invalidom in starejšim osebam z invalidnostjo, ki živijo v domovih za starejše občane. Te skupine se pogosto srečujejo s socialno izključenostjo, komunikacijskimi ovirami ter omejenim dostopom do informacij. Eden izmed ključnih ciljev projekta je zato vzpostavitev svetovalno-informacijskih točk v domovih za starejše, kjer bodo uporabniki lahko dobili prilagojene informacije, pomoč pri uveljavljanju pravic ter podporo pri različnih življenjskih vprašanjih.

Za naše društvo projekt pomeni pomembno nadgradnjo dolgoletnega dela z invalidi in člani društva.

Prostovoljsko delo bomo razvijali na bolj sistematičen in strokovno podprt način ter obogatili obstoječe programe z novimi vsebinami. Poseben poudarek bo namenjen organizaciji in mentorstvu prostovoljcev, saj prav prostovoljci predstavljajo srce naše skupnosti.

V okviru projekta so v vseh treh organizacijah vzpostavljena nova delovna mesta mentorjev oziroma koordinatorjev prostovoljskega dela, katerih naloga je povezovanje prostovoljcev, organizacija usposabljanj ter razvoj novih programov v sodelovanju z domovi za starejše in drugimi institucijami.

Za naše društvo je to predvsem potrditev, da delamo v pravi smeri. Projekt »S srcem za invalide v DSO« ni le ime projekta, temveč tudi zaveza, da bomo še naprej gradili skupnost, v kateri nihče ne ostane sam.

Sanja Miljuš Herman
(mentor in koordinator v DVI Maribor)

SKUPINA ROČNIH DEL »NAGELJ« DRUŠTVA VOJNIH INVALIDOV ZASAVJE

Skupina ročnih del »Nagelj« je dejavna že od začetka leta. Članice in člani sestavljajo svoje izdelke, plečejo in rišejo ... Izdelali so velikonočne aranžmaje, ustvarjali gobeline iz diamantnih kamenčkov, čestitke za različne priložnosti in še in še.

Prva letošnja priložnost za razstavo njihovih umetnin in kreacij je nastopila na zboru članov društva v Delavskem domu v Trbovljah.

Urška Holešek Tahirovič



ZBOR ČLANOV DVI ZASAVJA

Konec februarja smo v DVI Zasavja pripravili zbor članov v dvorani Delavskega doma v Trbovljah.

Zbora članov so se udeležili tudi Vesna Jesih, podžupanja občine Trbovlje, Zdenka Deželak, predsednica Rdečega križa Trbovlje, Vladimir Pegan, sekretar ZDVIS, Čedomir Antič, predsednik DVI Slovenska Istra Koper, Radivoje Đorđević, tajnik iz DVI za Koroško in Pero Mirković, član DVI Maribor.

Da je zbor potekal nemoteno, smo izvolili delovno predsedstvo, dva overovatelja zapisnika in verifika-

cijsko komisijo.

Udeleženci zbora članov so sprejeli poročilo predsednika društva Zvoneta Tahirovića o delovanju društva, finančno poročilo za leto 2025, poročilo nadzornega odbora in častnega razsodišča. Prav tako so člani sprejeli finančni načrt in program dela za leto 2026.

Urška Holešek Tahirović



ZOFKA KVEDER: BORKA, KI NI NIKOLI UPOGNILA HRBTA

Ob letošnjem dnevu žena se v Sloveniji s posebnim spoštovanjem spominjamo Zofke Kveder (1878–1926). Vlada je leto 2026 razglasila za njeno leto, saj prav letos mineva 100 let od smrti te izjemne ženske, ki je bila prva slovenska poklicna pisateljica in neustrašna borka za pravice šibkejših, družbeno enakost in pravičnost.

Moč peresa in neupogljiva volja

Zofka Kveder ni pisala le o lepoti narave in romantičnih čustvih. Pisala je o resničnem življenju, o trpljenju mater, o revščini in o krivicah, ki so se dogajale ženskam v takratni družbi. Njena prva knjiga, *Misterij žene*, je pred več kot stoletjem šokirala javnost, saj si je upala na glas povedati tisto, o čemer so drugi molčali. Kritiki so bili zgroženi, ker je pisala o bolečinah ob porodu, alkoholizmu moških in nasilju za štirimi stenami. Nekateri so rekli, da takšne stvari ne sodijo v literaturo, ona pa jim je odgovorila, da je to edina prava resnica.

Zavzemanje za enakopravnost in solidarnost

Zofka Kveder je v svojem času opozarjala na težak položaj žensk, ki so bile popolnoma odvisne od drugih. V *Misteriju žene* je zapisala grenko resnico tistega časa: »Žena ni krmarica svojega življenja; ona je le potnica na tuji ladji, ki jo krmarijo drugi.« S tem citatom je ubesedila nemoč mnogih generacij mater in hčera. A Zofka se s to vlogo ni sprijaznila. Svojo usodo je vzela v svoje roke, se izobrazila in postala vplivna urednica ter pisateljica. Dokazala je, da lahko ženska postane krmarka svoje poti, če ima dovolj poguma in volje.

Nekoč je zapisala: »Sama sem si izkrčila pot v življenje. Nihče mi ni pomagal.« Te besede odmevajo še danes in nas opominjajo na njeno neverjetno samoniklost in vztrajnost. Da je bila drznih potez, še posebej za tisti čas, pove to, da je pri 20 letih dobesedno pobegnila iz zadušljivega družinskega okolja v Loškem Potoku. Da bi lažje potovala in se izognila težavam, se je preoblekla v moška oblačila in se z vlakom odpeljala v Trst. To je bil njen prvi veliki upor. Lahko bi rekli, da je bila prva slovenska „vplivnica“ s kolesom, saj je bila ena prvih žensk pri nas, ki je javno vozila kolo, kar je takrat veljalo za nezaslišano in »nežensko« dejanje. S tem je simbolično kazala svojo svobodo gibanja.

Verjela je, da mora ženska razmišljati s svojo glavo in biti neodvisna: »Ženska mora biti človek, šele potem je lahko žena in mati.« S tem je poudarila, da ima vsak posameznik, ne glede na spol ali okoliščine, pravico do lastne osebnosti in spoštovanja.

Zofka Kveder se za enakopravnost ni zavzemala le z besedami, ampak tudi s konkretnimi dejanji, ki so bila za tisti čas revolucionarna. Verjela je, da ženska ne more biti svobodna, če je finančno odvisna od moškega. Bila je prva Slovenka, ki si je upala živeti izključno od pisanja in urednikovanja, s čimer je dokazala, da je žensko delo enakovredno moškemu. Strastno se je borila za to, da bi deklice imele dostop do enakih šol kot dečki. Prepričana je bila, da je znanje tisto, ki človeku podeli dostojanstvo. Bila je aktivna v boju za volilno pravico in boljše delovne pogoje in je zahtevala, da se v družbi začne spoštovati tudi neplačano delo mater in gospodinj, ki je bilo takrat povsem prezrto.

Zofka Kveder ni pisala le zase, ampak je s svojim peresom postala glas tisočernih žensk, ki so trpele v tišini. Prek svojih revij in knjig je ustvarila prostor, kjer so se ženske prvič počutile razumljene. Spodbujala jih je, naj se izobražujejo in si upajo zahtevati spoštovanje, ki jim pripada. Verjela je, da je solidarnost najmočnejše orožje proti krivicam. S tem ko je javno pisala o stiskah, o katerih se je takrat le šepetalo, je mnogim vlila pogum, da so tudi same stopile na pot samostojnosti in si izborile boljše pogoje za delo in življenje.

Zapuščina Zofke Kveder danes

Zapuščina Zofke Kveder nas opominja, da družba postane močnejša le takrat, ko slišimo glas vsakega posameznika, ne glede na njegove omejitve ali spol. Še posebej v današnjem času, ko želijo nekateri vlogo ženske v današnji družbi preoblikovati in ji omejevati pravice, je pomembno, da spodbujamo razmislek o vlogi žensk v zgodovini, sedanjosti in prihodnosti in poudarjamo pomen enakopravnosti in kulturnega dialoga.

Andreja Markovič



Srečko Kosovel PESEM S KRASA

Bori dehtijo, bori dehtijo,
njih vonj je zdrav in močan,
in kdor se vrne iz njih samote,
ta ni več bolan.

Zakaj v tej pokrajini kameniti
je vse lepo in prav,
biti, živeti, boriti se
in biti mlad in zdrav.

Bori, drugovi, dehteči, močni,
tiho drugovi kraške samote,
bodite pozdravljeni v moji samoti,
polni težke, lepote!

NASTANEK PRVEGA ZAKONA O VOJNIH INVALIDIH IN ZAČETEK PRAVNE ZAŠČITE VOJNIH INVALIDOV

Na slovenskem ozemlju so že za časa križarskih vojn začeli delovati posamezni samostani, ki so prevzemali skrb za vojne invalide.

Pozneje so to dejavnost prevzele razne humanitarne organizacije, predvsem meščanski špitali, ki so ljudem nudili možnost povrnitve izgubljenega zdravja in kjer so si lahko varovanci opomogli ali pa zagotovili nadaljnje normalno življenje.

Pravno utemeljene aktivnosti skrbi za vojne invalide v naših krajih lahko spremljamo od časa Karla VI., predvsem pa od časa cesarice Marije Terezije, ki je ukazala sprejeti prvi uradni zakon o vojnih invalidih, ki je bil izdan 28. marca in je začel veljati 1. maja 1750. Imenuje se **Red, na osnovi katerega je treba poskrbeti za vojne invalide**. Sestavljen je iz 16 členov.

Pomembnejše določbe so, da so bili za vojne invalide razglašeni vsi poškodovanci, ne glede na čin in narodno pripadnost (1. člen). Zakon opredeljuje tudi ozemeljsko - narodno pripadnost invalidov. Vojaki iz madžarskega dela monarhije so lahko uporabljali *invalidnico* oziroma dom invalidov v Budimpešti, tisti iz Češke in Moravske na Moravskem, tisti iz avstrijskih pokrajin pa so lahko uporabili dom invalidov na Dunaju ali pa na Ptuj, pri čemer je bil slednji še v fazi ustanavljanja (2. člen). Zakon v 4. členu določa še tri različne stopnje invalidnosti, glede na vstop v dom invalidov. V nadaljevanju zakon določa višine denarnih prejemkov (invalidnina) in tudi oskrbo v naturalijah (kruh, postrežba, nastanitev, uniforma, zdravila), možnost priučitve poklica, samoodločbo invalidov o izbiri kraja bivanja. Tisti, ki ne živijo v domu za invalide, s krajevnim soglasjem za njihovo bivanje prejemajo dnevne zneske (oskrbnino), a so tudi pod stalnim nadzorom. Z invalidom do njegove smrti lahko v domu invalidov živi tudi njegova žena z otroki, a le, če je poročena z dovoljenjem dvorne invalidske komisije. Po smrti invalida žena dobi odpravnino.

Naslednji patent iz istega leta je določil, da je treba v rokodelskih in obrtnih delavnicah vojaške invalide prednostno vzeti v službo za pomočnike ali hlapce. V času, ko je bila vojaščina še dosmrtna, so bili na-

mreč iztrošeni vojaki enaki invalidom. Niso bili več sposobni za vojaško službo.

Ker zakon iz leta 1750 ni zadostno urejal vseh področij, so bile leta **1772 izdane t. i. normalije, Militaire Invaliden Normale**, po katerih je bil za odmero višine pokojnine pomemben zgolj in samo čin, ne pa vojaška doba ali posebne zasluge. V njih so navedene definicije, kdaj je vojak imenovan za vojnega invalida in kdaj izpolnjuje pogoje za sprejem v hišo invalidov. *Normalije* so opredelile več stopenj invalidnosti. Od stopnje invalidnosti je odvisna višina denarne podpore in stopnja nege v hiši invalidov. Komisije, ki so določale stopnjo invalidnosti in s tem višino denarne podpore, so bile strogo izbrane. Pri svojem delu so morale komisije upoštevati mnenje vojaškega zdravnika.

V Avstriji in tako tudi na naših tleh je leta **1783 izšel poseben predpis**, ki je obvezal vse lastnike hiš, da so morali za hišnike vzeti izključno vojne invalide. Prav tako je znano, da so v Avstriji vse prodajalne s tobakom zaprli in namesto njih določili, da tobak lahko prodajajo izključno invalidi.

Leta 1809 je izšel poseben cesarski dekret, ki je natančneje določil obveznosti hiš invalidov do vdov vojakov in določil plačilo oskrbnine vdov v primeru smrti vojaka. Slabo leto pozneje je izšel novi dekret, ki je določal, da vdova med vojno prejema posebno podporo, ki je odvisna od njenega materialnega stanja, števila otrok ipd.

Januarja 1856 je začela veljati nova **zakonodaja**, ki je urejala **pokojnine oficirjev**. Ni bil več pomemben čin, temveč je štela tudi vojaška doba in vojne zasluge. Nova zakonodaja je urejala tudi usodo vdov oficirjev, ki so bile odvisne od t. i. »*ženitne varščine*«.

Maja 1871 je bila potrjena nova odredba o podporah za oskrbo oficirjev in najemnikov ter predelana *Odredba za oskrbo invalidnih vojakov*. Najpomembnejše novosti teh odredb so bili novi izračuni dodatkov k podpori za invalide. Ti so bili odvisni od resnosti

in obsega poškodb (stopnje invalidnosti) ter višine vojaških činov. V primeru nezmožnosti opravljanja kakršnega koli dela je imel invalidni vojak pravico do prejemanja pokojnine že po desetih, ne po petnajstih letih vojaške delovne dobe. Ta odredba ni popolnoma zaživela v praksi.

27. decembra 1875 je izšel **Zakon o oskrbi vojaških oseb**, ki je bil pripravljen na izhodiščih odredbe iz leta 1871. V uvodu ne najdemo omembe vojnih invalidov. Zakon opredeljuje le vojake po različnih ravneh, vojaških činih, služenju v različnih vojaških enotah. V glavnem je poudarek na stanju vojakov po odsluženem aktivnem vojaškem roku, medtem ko se z vojnimi invalidi le okvirno srečamo v poglavjih oz. členih, ki govorijo o ocenah invalidnosti oz. o možnostih sprejetja vojnih invalidov v hiše invalidov ali v podobne ustanove. Zakon je določil odškodnino za poškodbe v skladu s klasifikacijo invalidnosti in dva načina izplačevanja pokojnin; občasno ali redno pokojnino, ki se mora vojnim invalidom izplačati v začetku meseca za vnaprej. V tem času se prvič pojavi tudi beseda rehabilitacija, kar pomeni intenzivno oskrbo težko ranjenih oz. tistih, ki so jim bili amputirani telesni deli in so bili zaradi tega podvrženi določeni medicinski in pomedicinski terapiji. Takra-

tne rehabilitacije ne smemo zamenjati z današnjo besedo rehabilitacija. Velik napredek na področju rehabilitacije je bil narejen šele med in še posebej po prvi svetovni vojni.

Leta 1880 je Zakon o obveznostih države do vojnih invalidov predpisal izboljšanje vseh prejemkov vojakov, predvsem pa vojnih invalidov, ki so jih do takrat obravnavali še po starih normativih. Po tem zakonu je bila višina pokojnine vojnih invalidov vezana na stopnjo invalidnosti in določena glede na poškodbe, rane in druge bolezni.

Lahko rečemo, da se je v času Avstro-Ogrske izoblikovala zakonodaja na področju skrbi za vojne invalide, ki se je še posebej po prvi in drugi svetovni vojni ter tudi po vojni za Slovenijo bistveno spreminjala. Vojni invalidi so se samoiniciativno vključili v sistem skrbi za vojne invalide, med drugim so se organizirali v posameznih združenjih in društvih. Prvo veteransko invalidsko društvo, ki je oralo ledino na tem področju, je leta 1875 ustanovljeno **Mariborsko veteransko in bolniško podporno društvo nadvojvode Friderika**, ki je oralo ledino za vsa podobna društva v dvojni monarhiji.

Andreja Markovič

Vir: Zbornik 20 let ZDVIS, Zbornik 25 let ZDVIS

SPOMIN NA SOŠKO FRONTO

Soška fronta je ena od najbolj pomembnih in hkrati najbolj tragičnih poglavij v zgodovini Slovenije in prve svetovne vojne.

Bila je eno od ključnih bojišč med vojno, kjer so se srečevali različni narodi in vojske, posledice pa so bile pogosto usodne za ljudi, ki so na tem območju živeli. Začela se je maja 1915, ko je Italija kljub svojemu začetnemu nevtralnemu položaju, s podpisom Londonskega sporazuma prestopila na stran zaveznikov proti Avstro-Ogrski. Glavni razlog za to odločitev so bile teritorialne ambicije Italije. Želeli so prevzeti področja, kot so Trst, Gorica, Trentino in Istra. Boji na Soči so trajali do novembra 1917.

Soška fronta je bila del širšega bojišča v prvi svetovni vojni, ki je potekalo med Avstro-Ogrsko in Italijo. Fronta je potekala skozi zahodni del današnje Slovenije, predvsem v dolinah Soče, Posočja in Triglavskega

pogorja, od 2208 metrov visokega Rombona na severu do izliva reke Soče v Tržaškem zalivu na jugu v skupni dolžini 90 kilometrov. Zaradi neugodnega terena je bila ena najtežjih bitk v prvi svetovni vojni. Visokogorje je zahtevalo posebno taktiko bojevanja, teren je bil nedostopen, oskrbovanje omejeno, vremenski pogoji pa peklenski. Zaklonišča in poti so sekali v živo skalo, bojišča so bila tudi na višini več kot 2.000 metrov nad morjem.

Na Soški fronti je bila uporaba orožja zelo raznolika in obsežna, saj so se uporabljala tako tradicionalna orožja, kot so puške in topovi, kot tudi nove vrste orožja, kot so bojni plini, mitraljezi in letala. S kombinacijo teh naprednih vojaških tehnologij so boji postali še bolj krvavi in uničujoči, kar je pomenilo velik človeški

in materialni strošek na obeh straneh bojišča.

Geografski položaj soške fronte je povzročal velike logistične težave. Avstrijci so morali graditi poti in ceste, da so lahko ohranili nadzor nad tem delom fronte. S pomočjo vojnih, večinoma ruskih ujetnikov so zgradili cesto čez gorski prelaz Vršič. Ocenjeno je, da je med samo gradnjo ceste umrlo od 170 do 300 vojnih ujetnikov in od 10 do 80 avstro-ogrskih stražarjev. Samo snežni plaz je zahteval 110 žrtev med ujetniki in sedem žrtev med avstro-ogrskimi stražarji. Na Goriškem in Kraškem so bile povezave boljše, saj je bilo več cest. Kjer pa ni bilo mogoče graditi novih, so zgradili mulatjere in žičnice, kar je olajšalo oskrbo bojišč. Žičnica je vsak dan pripeljala med 40 in 50 ton tovara. Obe strani sta za boljšo oskrbo vojakov zgradili tudi številne druge infrastrukture, kot so vodni zbiralniki, skladišča, bolnišnice in letališča. Življenje ob Soči se je ljudem že z začetkom vojne leta 1915 korenito spremenilo. Zaradi bližine fronte sta obe strani izpraznili bližnje vasi. Avstrijske oblasti so izselile okoli 80 tisoč Slovencev iz Goriške in Posočja, italijanska zasedba pa je izgnala med deset in dvanajst tisoč Slovencev. Nekaj deset tisoč slovenskih vojakov je padlo za državo, ki jim je bila slaba mačeha, vendar so jo branili, ker so – vsaj na soški fronti – s tem branili tudi slovensko ozemlje.

Skrb za ranjence

Po odprtju soške fronte se je močno povečalo število bolnišnic, saj so začeli razen deželnih, garnizijskih in rezervnih, ki so sprejemale ranjence že od začetka vojne, v ožjem vojnem območju urejati še številne nove. Za te namene so uporabili razne javne stavbe, šole, tovarniške in druge objekte. Na slovenskih tleh je bilo največ bolnišnic v Ljubljani, kjer so leta 1916 razpolagali z 9076 posteljami za ranjene in bolne vojake, 229 od teh je bilo namenjenih bolnikom z infekcijskimi boleznimi. Ljubljana je bila že od leta 1914 dalje mesto bolnišnic. Do maja 1915 so v ljubljanskem okolišu uredili 26 bolnišnic. Zaradi množice ranjencev, ki so jih v mesto pripeljali sanitetni vlaki, so v neposredni bližini železniške postaje postavili tri lesene barake za 450 ranjencev. V neposredni bližini sta bili še dve kuhinji, kopalnica in več sanitarij. Leta 1917 so zgradili še tri barake.

Čudež pri Kobaridu

Enajst bitk je bilo klasičnih, frontalnih. Italijani so odri- vali Avstrijce in si odpirali pot proti notranjosti. Avstrij-

ci so nujno morali odreagirati. Po obsežnih pripravah se je oktobra 1917 začela 12. soška bitka in avstrijski preboj fronte, poimenovan »čudež pri Kobaridu«. Napad avstro-ogrskih in nemških enot na italijanske položaje se je začel 24. oktobra 1917 ob drugi uri zjutraj z močnim topniškim in plinskim napadom iz 1658 topov. Okoli osme ure zjutraj je sledil napad pehote. Fronta se je ustalila šele na reki Piavi. Nemci so v tej bitki preizkusili izpopolnjeno taktiko bliskovitega napada, ki jo je kasneje Erwin Rommel uporabil v Hitlerjevi vojski.

Avstrijsko-nemška ofenziva proti Italiji **Italijani vrženi na širini 30 kilometrov.**

Slovenski narod, 25. 10. 1917, št. 245, str. 1

Podoba krajev je bila po preboju resnično srhljiva. Nekatere vasi so bile zravnane z zemljo, druge pa vsaj delno v ruševinah. Prometne povezave, predvsem mostovi so bili uničeni. Polja so bila poteptana in razorana od bombnih eksplozij. Marsikje so iz zemlje še vedno štrlele neeksplodirane granate. Drevesa so namesto jesensko obarvanega listja kazala okleščeno ali zoglenelo vejevje. Najhujši pa je bil pogled na razpadajoče poginule živali in nepokopane mrliče.

»Tu je vse končano, vse v razvalinah.« To so bile misli pisca poročila o vojni škodi, ki so jo za seboj pustili boji na soški fronti.

Z Goriškega.

14. decembra.

Mnogo se je že pisalo in pripovedovalo o razdejanju naše Goriške. V duhu sem si vstvarjal slike; toda kar sem videl minoli teden na lastne oči, prekaša daleč vsako domišljijo. Ne bom govoril o mestu; Gorica je huđo poškodovana, mnogo hiš je podrtih, mnogo na pol sesutih; na prste sešteješ nepoškodovane. Ali Gorica kaže vsaj na z u n a j značaj mesta. Drugače pa je v okoličanskih vaseh; Solkan, Kromberk, Pevma, Podgora, Štandrež, Vrtojba, Sovodnje, Miren, Rupa, Bilje, Renče, Gradišče, Sempeter itd. Tu je vse končano, vse v razvalinah. O mnogih hišah niti sledu ni več. Kedar odstranijo razvaline, bo moral kmet poiskati zemljemerca, da mu po mapi pokaže svet, kjer je stal njegov dom. In zemlja sama.

(Slovenski narod, 15. 12. 1917, št. 287, str. 1).

V soških bitkah je padlo več kot tristo tisoč vojakov, ki so jih pokopali v kostnicah in na vojnih pokopališčih. Veliko je bilo tudi civilnih žrtev, mednje sodijo tudi ljudje, ki so umrli v begunskih taboriščih. Veliko ljudi je umrlo tudi zaradi bolezni, ki jih je prinesla vojska.

Konec prve svetovne vojne in žalostna usoda Primorske

Ob začetku prve svetovne vojne je bila Slovenija del avstro-ogrske monarhije, slovenski fantje in možje so se borili za avstrijskega vladarja. Razmere na bojišču so postale neznosne. Lakota, izčrpanost, množice padlih vojakov in tudi civilistov ... Z bojišč so se vračali fantje in možje s hudimi psihičnimi in telesnimi poškodbami. Narodi, med njimi tudi Slovenci, so vse glasneje pozivali h koncu nesmiselne morije in vedno bolj odločno zagovarjali in zahtevali osamosvojitve posameznih narodov, ki so bivali v okviru monarhije. Slovenski poslanci so tako 30. maja 1917 z majniško deklaracijo zahtevali združitev Južnih Slovanov v monarhiji v avtonomno enoto. Od 17. oktobra do 6. novembra 1918 so samostojnost razglasile Madžarska, Češkoslovaška, Ukrajinska ljudska republika in Poljska, 29. oktobra je nastala Država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Avstro-Ogrska je razpadla.

Konec oktobra 1918 je avstro-ogrska armada na fronti z Italijo dokončno priznala poraz. Vsa množica avstro-ogrskega vojaštva, ki se je prej štiri leta bojevala na frontah, se je sedaj usmerila proti domu, te poti pa so v veliki meri vodile prav prek slovenskega ozemlja. Za njo se je previdno pomikala italijanska vojska, ki je poskušala zasesti čim več ozemlja in pridobiti čim večji vojni plen. Brez odpora je zasedla celotno Primorsko, ki si jo je zagotovila s podpisom Londonskega pakta in si podredila kraje, v katerih je bivalo večinsko slovensko prebivalstvo. Primorske begunce in vojake, ki so se vračali na svoje porušene in izropane domove, je zato čakalo še eno veliko razočaranje, saj je nekdanji sovražnik postal njihov novi gospodar. Primorska je bila med obema vojnama podvržena fašističnemu nasilju in prisilni italijanizaciji in je tako postala žarišče nacionalnega boja slovenskega prebivalstva.



Foto: Arhiv Marka Simića

Andreja Markovič

DAVEK NA IMETJE

Da zakon nov se že pripravlja,
oznanila je v je v gozdu mravlja,
 uvedla davek na imetje,
 bo država to poletje.

Prestraši polž se z vso družino,
 beži iz gozda z vso brzino,
 saj hišo on ima in žena,
 pa še otroka poročena.

Tud štokrlja z možem premišljuje,
 da zdaj bi šla v kraje tuje.
 Na visoki nogi vse živimo,
 zato se davčne res bojimo.
 Še medved stari zdaj modruje,
 z družino vso se posvetuje,
 krznene plašče vsi imamo,
 inšpektorjem se res ne damo.

Le opica še poskakuje,
 in dacarjem se posmehuje,
 ta davek mora nas obiti,
 saj vse imamo gole riti.

Anica Gačnik

PREHRANA KOT POMOČ PRI SPOMLADANSKI UTRUJENOSTI

Prišla je pomlad in z njo spomladanska utrujenost, ki se kaže s pomanjkanjem energije in lahko tudi slabšo koncentracijo.

Pozimi se navadno gibamo manj, prehrana je bolj enolična, svežih živil je manj. Spomladi se telo prilagaja na več svetlobe, spremembe temperature in drugačen dnevni ritem. Vse to vpliva na naše počutje. Čeprav pri spomladanski utrujenosti ne gre za bolezen, telo pošilja signale, da potrebuje podporo, ki mu jo lahko zagotovimo tudi s pravilno prehrano, za kar ne potrebujemo drastičnih posegov v naše jedilnike, le nekaj malega prilagoditev, pri čemer si lahko dobro pomagamo s sezonskimi živili, ki jih lahko nabereimo tudi v naravi.

Za enakomerno energijo ves dan, naj tako vsak obrok vsebuje:

- vir ogljikovih hidratov, ki dajo energijo,
- vir beljakovin, ki bodo poskrbele za občutek sitosti in podprle celotni organizem, predvsem pa mišice,
- vir zdravih maščobnih kislin, ki predstavljajo podporo možganom in hormonom,
- vir vlaknin, ki poskrbijo za dobro prebavo in pomagajo stabilizirati nihanje krvnega sladkorja.

Za piko na i z raznoliko in pretežno svežo prehrano vnesimo tudi širok spekter vitaminov in mineralov ter snovi z antioksidativnim delovanjem.

Živila uživamo enakomerno preko dneva. Obrokov ne izpuščamo. Če imamo slab tek lahko pojedemo več manjših obrokov na dan. Praviloma pa pripravimo tri glavne obroke in dve do tri malice, zadnja je lahko tudi povečerek, torej lahek obrok kako uro pred spanjem.

Bazo naše prehrane naj predstavlja sveža, sezonska zelenjava: regrat, šparglji, motovilec, špinača, rukola, redkvice, mlada čebula, čemaž, brstični ohrovt in

sadje: jagodičevje, jabolka, citrusi ...

V vsak obrok dodamo kakovostne beljakovine tako živalskega (jajca, ribe, mleko in mlečni izdelki, kot so skuta, ricota, burata, mocarela, kefir in kislo mleko, pušto piščančje ali puranje meso, goveje meso) kot rastlinskega izvora (stročnice in izdelki iz njih, kot sta humus in tofu pa polnozrnata žita in izdelki iz njih). Zdrave maščobne kisline so predvsem rastlinskega izvora: oreški (lešniki, oreh, arašidi, mandlji ...) in izdelki iz njih (arašidovo maslo), semena (bučna, sončnična, lanena, sezamova) in olja iz njih ter plodovi (olive, avokado).

Ne pozabimo na tekočino. Za žejo pijemo navadno vodo ali nesladkane čaje. Pogosto smo utrujeni zaradi dehidracije in to že blage, ko žeje še niti ne čutim.

Vsak dan pa vsaj nekaj minut preživimo tudi zunaj na prostem, da se naužijemo svežega zraka in pomladanskih sončnih žarkov.

Primer dnevnega jedilnika:

ZAJTRK: ovseni kosmiči, grški jogurt, pest jagodičevja in žlica sezamovih semen

MALICA: jabolko in pest oreškov

KOSILO: špinačna juha, rižota s piščancem, zelenjava in graham, zeljnata solata s fižolom

MALICA: kefir in žlica medu

VEČERJA: regrat s trdo kuhanim jajcem in krompirjem zabeljen z bučnim oljem in česnom

POVEČEREK: prosena kaša s cimetom

Pa dober tek.

Katja Simić, Dietetik priporoča
Foto: Pexels



PRVENSTVO ZDVIS V KEGLJANJU

Tudi letošnje leto se je na področju športa in rekreacije začelo s prvenstvom v kegljanju.

Društvo vojnih invalidov Ljubljana je tekmovanje izvedlo na društvenem kegljišču 21. februarja. Zbrali so se tekmovalci iz desetih društev vojnih invalidov.

V disciplini 60 lučajev sta bila najboljša vojna invalida iz **Društva vojnih invalidov Celje**. Prvi je bil **Stanislav Gerčar**, drugi **Stanko Markovič**, tretji pa je bil **Alojz Dragan** iz dolenskega društva.

Vojni invalidi so se pomerili tudi v disciplini 120

lučajev. Najboljši je bil **Matej Koren** iz **DVI Zasavje** (medaljo je prevzel Viktor Lebreht), drugo mesto je zasedel **Boris Beranič** iz **DVI Maribor**, tretji pa je bil **Matjaž Primožič** iz **DVI Ljubljana**.

V disciplini 60 lučajev sta se pomerila tudi dva druga člana. Boljši je bil Slobodan Ristič iz gostiteljskega društva, drugi pa Miloš Agbaba iz celjskega društva.

Andreja Markovič



PRVENSTVO ZDVIS V STRELJANJU

Društvo vojnih invalidov Celje je 7. marca na strelišču Strelskega društva Velenje v Velenju izvedlo prvenstvo ZDVIS v streljanju z zračno puško, ki so se ga udeležili tekmovalci iz 10 društev vojnih invalidov.

Najboljši med vojnimi invalidi v nacionalnem razredu so bili:

1. **Oton Pok** iz **DVI za Koroško**
2. **Dušan Nahtigal** iz **DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine**
3. **Žare Milič** iz **DVI Zasavje**.

V kategoriji vojni invalidi SH2 sta tekmovala vojna invalida iz **DVI Severne Primorske**: **Alojz Sever** in **Marko Saksida**, ki je dosegel boljši rezultat.

Med ostalim člani je bil tudi letos najboljši **Darko Šajhar** iz **DVI za Koroško**, drugi je bil **Mile Bera** iz **DVI Maribor**, tretje mesto pa je dosegel **Avgust Kirič** iz **DVI Severne Primorske**.

Andreja Markovič



**Vse kar se moramo odločiti je,
kaj storiti s časom, ki nam je dan.**

J.R.R. Tolkien

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	ŠTRLEČI DEL PASJEGA GOBČKA	SEZNAM POGLAVIJ V KNJIGI	ETBIN KRISTAN	OSREDNJI DEL KOLESA Z OSJO	ZASUK	SEVERNO- AMERIŠKI INDIJANEC	IME NEKDANJEGA ŠVEDSKEGA NOGOMETAŠA IBRAHIMOVIČA		STVAR, PREDMET	ERIK VALENCIČ	KOŠATO DREVO Z MEHKIM LESON	POSUŠENA TRAVA DRUGE KOŠNJE	PODIRANJE DREVES S SEKIRO	SNOV, MATERIJA
DVOM							DOZORE- LOST	7						
NANOS LIČIL NA OBRAZ							MENJAVA VRHNJE KOŽE PRI KAČAH ŠTRCELJ							
ROBERT ZEMECKIS			ŠAHOVSKI KONJ							REKA V VELENJU				
			STRPEN ČLOVEK							NASPROTJE SLOGE				
PONOS, DIKA					LUTKAR ŠKODLAR NAŠA NAJVEČJA KNJIŽNICA				NAVARJENA PLAST INDIJSKA ZVEZNA DRŽAVA		1			
ANGLEŠKI PEVEC IN PIANIST JOHN		8				AMERIŠKI IGRALEC (NICOLAS) KRACA, ČAČKA					PEVKA FRECE GLAVNO MESTO ALBANIJE			
CERKVENI PEVSKI ZBOR				IZOBRA- ŽENOST								JOHN NASH JAZZ PIANIST KING COLE		
			SRNJAK OSMERAK											
POMOČ: ABUJA CAGE GOA BUGATTI	VALIŽANSKI FILMSKI IGRALEC (ANTHONY)	ŠPORTNA NAGRADA KRILATI DEČEK OB AMORJU					ODSTAVEK GLAVNO MESTO NIGERIJE					4		
PRAVLIČAR CHRISTIAN ANDERSEN					ŽELEZOV OKSID GOSTA RIBJA JUHA		3		ORANŽADA SUNKOVIT DOTIK, UDAR				ŠPORTNI VADITELJ	MAJHNA, KRATKA IGRA
OMENITEV							LUKSUZNI AVTO SLAP PRI IZVIRU SAVINJE							
UNIČE- VALNI OGENJ, OGNJENI PETELIN		2				NAŠ PEVEC (MIRAN) GLAS IZ PIŠČALI						RYAN GOSLING PREDEL, OBMOČJE		
KEANU REEVES			DVOJNIK, PRESLIKAVA OČE							ZNAMKA RAČUNAL- NIKOV GLASBENIK SMOLAR	5			
HUMO- RISTKA PUTRIH				GORA V DINARSKEM GORSTVU ROGER VADIM							MNOŽINSKI OSEBNI ZAIMEK IGO GRUDEN			
RASTLINA, KI ODGANJA STRELO					6			EDINI SIN						
SKAVTINJA								VEČJI TOBAČNI IZDELEK						

Nagradno geslo:

1	2	3	4	5	3	6	7	8	2
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Rešitev križanke pošljite na: **ZDCIV Slovenije, Dunajska 129, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

- 1. Tanja Šalomon, Trbovlje
- 2. Fanika Mikolič, Birčna vas
- 3. Irena Mislej, Novo mesto

Opravičilo.
V prejšnji številki Naših vezi je prišlo do napake pri številčenju črk, ki dajo geslo. Za napako se opravičujemo. Upoštevali smo vse prispеле rešitve, tako tiste, ki so upoštevale številčenje, kot tiste, ki so vsebovale pravo geslo.